

RAZGOVOR S PROFESOROM ANGOTOM

Prof. dr. Michel Angot redoviti je profesor na Sveučilištu Sorbona u Parizu. Već 25 godina izučava sanskrt, vedsku književnost i tradiciju. Izučavao ih je uglavnom na izvoru, u Indiji i uz pomoć vrhunskih indijskih pandita, često i posljednjih predstavnika određenih tradicija.

Zadnjih desetak godina prof. Angot drži brojne tečajeve i seminare mnogobrojnoj zainteresiranoj publici po cijelome svijetu. U organizaciji Saveza za transcendentalnu meditaciju u Republici Hrvatskoj prof. dr. Angot održao je već sedam izvanredno posjećenih seminara.

Razgovor s prof. dr. Angotom početkom svibnja 1999. god. u Zagrebu vodio je dipl. ing. Darko Peček.

Gospodine profesore Angot, što je to Veda?

Veda je skup tekstova koji se još od davnina prenosi isključivo usmenom predajom u Indiji.

Ljude koji prenose te tekstove nazivamo brahmanima. Oni su ih usvajali i predavali sljedećim naraštajima. Ti se tekstovi smatraju neophodnom referencom u Indiji i tamo su neprikosnoveni autoritet, kao što je to u našoj kršćanskoj civilizaciji Biblija.

Veda je u Indiji etalon, glavni i prvi priručnik. U tim se tekstovima uvijek naglašava usmena i zvučna vrijednost. Naravno da se uči i njihovo značenje i upravo je ono Zapadnjake osobito privlačilo. Ali to ne vrijedi i za stanovnike Indije i južne Azije, koje je prvenstveno zanimao zvukovni ustroj, te način organiziranja vedskih tekstova.

Značenje je imalo sporednu važnost. Čak je i danas upitno što ti tekstovi znače, ali je zato ustroj tekstova vrlo dobro proučen i očuvan, sve do današnjih dana. Dakle, Vede su sveti tekstovi južne Azije.

Usporedili ste Vedu s Biblijom. Vi ste kršćanin, i zar ne smatrate da je Veda nešto različito od kršćanske tradicije?

Da, ja sam kršćanin i ponosan sam na to. Zanimljivo je pogledati zašto Biblija, kao i vedski tekstovi na svoj osobiti način, nose naziv svetih tekstova. Biblija i Vede nisu svete na isti način. Biblija nam, svakako, donosi veliku radost života na razini svog značenja. Njezine su vjerske i metafizičke pouke upućene duši, srcu, umu. Ti se tekstovi shvaćaju u vrijednosti onoga što poučavaju. Biblija se prevodi na francuski, hrvatski i druge jezike i ne može se reći da ono što se čita na hrvatskome nije Biblija. S Vedom je to nešto sasvim drugo. Maloprije sam rekao da je smisao vedskih tekstova prilično nejasan, i to zato jer se Veda ne obraća niti srcu, niti razumu, niti razini koja je shvatljiva našoj pameti. Ona nije usporediva s Biblijom. U samhitama, najvišem dijelu Veda, nećemo naći ništa usporedivo Kristovim poukama. One se ne obraćaju ljudima. To je vrlo važna stvar. Kada Krist, ili Biblija govore, to je božanska pouka, nesumnjivo, ali ona se obraća ljudima. Veda, pak, nije riječ nekog boga ili čovjeka koji se obraća ljudima.

Semantičku važnost ipak ima jedan metafizički dio koji se naziva "upanišad", ali to je vrlo mali dio Vede. On je vrlo spekulativan i kontradiktoran. Ali većina vedskih tekstova nema semantičku razinu. Nema suprotstavljanja onoga što Veda govori s onim što podučava kršćanstvo, a niti obratno. Čita se Biblija, vjeruje se u kršćanstvo i kada se recitiraju Vede, ne postoji niti jedan trenutak, a osobito dok se recitira samhita, u kojem se suprotstavljaju doktrine, jer u Vedi ne postoji doktrina. U kršćanstvu postoji doktrina koju priznaje crkva, i koja se razmatra na koncilima. I budući toga u Vedi nema, ne može biti opriječnosti između kršćanskog učenja i onoga što govori Veda, jer se Veda jednostavno ne obraća istoj razini kao i Kristovo učenje ili Biblija općenito. Vjerujem da

su to točke koje vam objašnjavaju da značajke svetosti nisu iste naravi. Biblija je mnogo ljudskija. Kada se čita Biblija ona razgaljuje srce i razumije se o čemu govori. Veda se, pak, ne proučava na razini značenja, jer nije to ono što je zanimljivo.

Kako god, u Vedi postoje bogovi koji su različiti od našeg Boga? Možete li to pojasniti.

Ne želim započinjati tečaj o kršćanskoj religiji, ali... kada se riječ Bog kod nas upotrebljava u nekoj izrjeci, ona se odmah nabije nekom snagom, moći. S druge strane, riječ "bog" se u Vedi ne upotrebljava u istom smislu kao u kršćanskoj religiji. Bog je u kršćanskoj religiji transcendentalno biće, stvoritelj neba i zemlje. U Vedi nema pitanja o stvaranju. Ne postoji jedan Bog koji je stvoritelj neba i zemlje. Ono što se nazivaju deve, stvorenja su različita od ljudi što ne žive na istoj razini svijeta. To su stvorenja mnogo bliža Bogu od nas. Bog je u Bibliji transcendentalno jedinstveno biće, dok u Vedi nema transcendentalnog boga. Nema molitve koja se obraća Bogu. Kada Indijci koriste himne, oni ih koriste kao molitvu, ali to nije vedska molitva. U Vedi se ne moli Bogu jer, u biti, Bog je u Vedi zvuk. Nije moć ono što je označeno riječju, već je moć sam zvuk riječi. Riječi koje se koriste nisu način da se obrati Bogu, što je potpuno uobičajeno kod nas. Kod nas postoje formule koje omogućavaju da se stupi u dodir s Bogom, a on će možda odgovoriti. Jezik je tu samo sredstvo da se obratimo nečemu što nije u jeziku. U Vedama je to potpuno drugačije. Ono što je osnovno jest upravo jezik. Ako postoji Bog u Vedi, to je upravo vedski tekst. Deve su instrumenti na istoj razini kao i ljudi, što se tiče služenja Vedi, i devama se ne moli. Dakle, tu ne postoji stav molitve. Civilizacijska razina nije ista; dva teksta nisu isti po naravi. Oni se više nadopunjuju nego što stoje u opreci. Osobno ne vidim nikakvu teškoću biti kršćanin, čitati redovito Bibliju i s druge strane ne čitati već recitirati vedske tekstove.

Još nešto, Biblija je jedan vjerski tekst, dok Veda nije vjerski tekst. Ona se koristi u obredima, ali ne u vjerskim obredima. Vedski obredi nemaju hramova, crkava, svećeništva, molitve, Boga. To čini da su ta dva teksta i dva pristupa tim tekstovima različiti. Može se prići Vedi i cijeniti njezinu moć i također biti kršćanin bez ikakvih poteškoća.

To je nekako u oprečnosti s ostalim indijskim učiteljima koji, primjerice, pokret Hare Krišna, nazivaju sebe vedskima, a slave boga Krišnu.

Dakle, riječ Veda je vrlo općenita na sanskrtu. Ime vedskoga jezika je sanskrt, ali to nije sasvim znanstveno točno. No za potrebe razgovora recimo da je Veda napisana, odnosno odrecitirana (kažemo napisana jer smo pismena kultura) ili sastavljena na sanskrtu, u kojem je veda vrlo uobičajena riječ. Veda se prevodi sa znanje, spoznaja, svijest. Ta se riječ upotrebljava za svakakve stvari. Veda nema monopol nad riječju "veda". Mnogobrojni drugi tekstovi rabe riječ veda bez veze s izvornom Vedom o kojoj smo govorili. Indija ima svoju vjersku povijest i u toj vjerskoj povijesti postoji jedan bog,

koji se može usporediti s bogom u kršćanstvu, ali u Vedi nema boga Kršne, nema Šive, nema onoga što danas sačinjava religiju u Indiji. Indijska religija nije vedska. Postoji tamo religija koja je ekvivalentna kršćanstvu, ali u Vedi ne možemo naći vezu s tom religijom. Usprkos tome što je kršnaitaska religija koristila isječke iz Veda, jer je Veda dostupna cijelom svijetu. Ona je univerzalna. Ona je i indijska, gdje se koristi na indijski način. Nitko nije ograničio upotrebu Vede za vlastitu korist. Tako su kršnaiti i ostale religije u Indiji iskoristili slobodu da iskoriste tekstove, jer u Indiji nije postojala crkvena institucija koja bi bila usporediva s kršćanstvom i određivala što je sveti tekst i kako ga koristiti, pa propisivala: ovo su molitve, ovako treba organizirati kult. U Vedi to nikada nije postojalo. Vedu su rabile, neovisno o njoj samoj, sve indijske religije, kao i ostala učenja koja nisu bila vjerskog značaja. Medicina je, primjerice iskoristila vrijednost zvuka za uspavlivanje, za umirivanje, za svakakve stvari. Zvuk Veda se rabio u terapijske svrhe i očito s određenim uspjehom (čak i Zapadnjaci poznaju vrijednost zvuka). Dakle Veda se koristila, i to u književnosti, filozofiji, medicini, u svim disciplinama. Njena neovisnost o doktrini dopušta joj takvo korištenje. Nitko ne može reći da je Veda oprečna njegovoj religiji ili kulturi jer ona nije djelomičan izraz nečega. U njoj je ugrađena univerzalna vrijednost. To je tekst koji je mnogo manje lokaliziran od Biblije. Kada čitamo Bibliju, (uvijek uspoređujem Vedu i Bibliju i kažem da je Veda sveta, a jedini sveti tekst kojeg poznajemo u našoj zapadnoj tradiciji jest Biblija) dakle, uspoređujemo dva sveta teksta: u Bibliji vrlo dobro znamo da u njoj postoji jedan univerzalni dio, inače kako bismo ju mogli čitati s radošću i na korist. To je univerzalni dio koji nadilazi vrijeme, ali postoji i jedan ograničeni dio koji je izraz određene svijesti, nekog vremena, neke povijesti, nekog naroda. Izraelski narod u tom i tom razdoblju. Postoji povijesna zgodna koja se može datirati. Hebreji su izašli iz Egipta, nastanili su se u Izraelu, vodili su ratove, imali su Salomona, Bibliju. Postoji prije i poslije i postoji lokalizacija teksta koja je vrlo snažna. I postoji također Kristov nauk. I danas se može otići na mjesto kuda je prolazio Krist, ali se nikad ne može otići na mjesto gdje je bila Veda, jer Veda ne ostavlja tragove. Vjerojatno ćete biti zbunjeni i nećete moći reći gdje se to odigralo ni kada. Njena je univerzalna vrijednost u onome što ona čini. Ona nije lokalizirana niti partikularna, dok nam Biblija pomaže u našem praktičnom životu, sa svojim prisposobama, pričama. Za život se okrećemo Bibliji, a Vedi za neke druge stvari.

To znači da Veda nije indijska, već je postala indijska?

Da, to je dobar izraz. Ona je u određenom trenutku postala indijska. Indijci smatraju Vedu svojim nasljedstvom. Ja sam učio recitirati Vedu s brahmanima i eruditima. A to je nešto njihovo, vlastito. Oni su smatrali da je Veda njihova, da je tekst njihov. I bili su iznenađeni da jedan Zapadnjak, Francuz dolazi učiti Vedu. Pitali su me: pa zar nemate i vi svete tekstove? Naravno da imamo. Ali ih ne recitiramo. To se kod nas ne radi, kao s Vedom. No Veda nije indijska samo zato što Indijci žele da Veda bude indijska. Iz mnogih razloga, prvenstveno povijesnih, jer se Veda prenosila i čuvala u Indiji i kao

zadnji koji su dobili Vedu smatraju da je njihova zemlja praznina vedskog znanja. Sa znanstvenog, školskog gledišta, nemoguće je potvrditi ovu postavku. Brojni dokazi, na primjer nazivi biljaka i životinja koje se upotrebljavaju u Vedi. To uopće nisu životinje i biljke koje pronalazimo u Indiji. Znanstveno istraživanje pokazuje da Veda nije nastala u Indiji već negdje drugde. Još uzvišeniji, najmanje lokalizirani dijelovi samhite, nisu ustanovljeni u Indiji. Postoji diskusija o mjestu nastanka. Postoji pretpostavka da su nastali u različitim dijelovima svijeta. Moguće je pogledati 1000 godina u prošlost, ali tko zna što se dogodilo prije 2-3 tisuće godina? Danas, dakle imamo nasljeđe koje je lokalizirano u Indiji, a panditi brahmani prenose to nasljeđe tko zna od kada i od kuda. To ne možemo potvrditi. Ono što je sigurno jest da Indija nije mjesto gdje su tekstovi nastali. To je znanstveno potvrđeno. Pretenzija i dobra volja da Indija preuzme Vedu razumljiva je želja Indijaca, ali moramo reći da je to samo pretenzija. Ne postoji valjani razlog da to bude tako.

Ima dijelova koji Indijci koriste ili su ih koristili za svoj probitak. Tri tisuće godina se recitiraju, a pretpostavljamo ako se recitiraju tri tisuće godina da postoji u tim tekstovima nešto što ne postoji u drugima.

Također i mi imamo dobrobiti recitirajući ju. Veda nije namjenjena samo organizatorima tih tekstova i njihovim čuvarima već i sve većem broju ljudi na svijetu koji je koriste. I osobno sam vrlo sretan zbog toga.

U Vedi se koristi jezik sanskrt. To je indijski jezik zar ne?

U Vedi nećete naići na tu riječ - sanskrt u Vedi ne postoji. Točnije ta riječ postoji, ali se ne rabi u tom smislu. U 6.-5. stoljeću prije Krista stvoren je umjetni jezik na osnovi nasljedstva. Stvoren je intelektualni jezik koji se nazvao sanskrt. Taj su jezik koristili veliki eruditi i filozofi, on je bio poput latinskog ili grčkog toga razdoblja. Kada se nešto govorilo, koristilo se taj intelektualni jezik za izricanje stvari na toj razini. Naravno religije, ali i matematike, poetike. Sva životna područja morala, filozofije, bijahu napisana i prenošena na tom jeziku. Ponavljam, umjetnom jeziku sanskrtu. Taj jezik nije bio govorni, već poput latinskog govora ga eruditi sve do 20 st. Jedan francuski političar J. Oresse je branio svoju tezu na Sorboni 1940. i to je činio na latinskom. Taj latinski nije svakako bio latinski kojeg je govorilo latinsko stanovništvo. Postoji poseban jezik, latinski koji je služio za intelektualne svrhe, a postoji i umjetni jezik, sanskrt koji je služio u iste svrhe.

Zaboravio sam vam reći: sanskrt nikada nije bio prvi jezik. Ljudi su trebali učiti sanskrt, napose brahmani, a istovremeno i govoriti svoj vlastiti jezik.- ekvivalent engleskog, hrvatskog ili francuskog. Sanskrt je uvijek bio drugi, ili treći, ili četvrti jezik. Katkada i danas čujemo ljude kako pričaju na sanskrtu. Poznajem sela gdje se govori na sanskrtu. Oni na njemu govore kada prenose nauk, ali između sebe govore hindi, telugu ili neki drugi jezik. Vedski jezik nije bio sanskrt već jedan još poetičniji jezik. Riječ poezija je dobra za ovu svrhu.

Vedski jezik je i danas ostao nešto impresivno. Lingvistički gledano, Veda je savršena.

No tim se je jezikom bilo nemoguće izražavati u svakodnevnom životu. Za to je trebalo odabrati drugi jezik. Možete zamisliti da kada se uključujete u život treba vam jezik koji dopušta izražavanje konkretnih stvari, dok vedski jezik nije takav - on izražava pojave u svijesti, stvari koje su unutarnje naravi i ne odnose se na svjetovno. Tako ne možemo reći da je taj vedski jezik indijski. Vidite, riječ hindi označava jezik zemlje hindua. Francuski je jezik francuske, hrvatski je jezik hrvatske, a vedski nije jezik zemlje Vede, niti je sanskrit jezik sanskrtske zemlje. Nikad nije postojala takva zemlja ili narod gdje bi to bio etnički jezik. To je također velika razlika. Ne postoji narod koji odgovara vedskom jeziku. Oni koji recitiraju Vedu su, na neki način, vedski narod, a etnički ne postoje. Indija ne postoji u Vedi. Indija postoji nakon Vede.

Koja je razlika između vedskog jezika i ostalih jezika?

Prva stvar koju mogu reći jest da ostali jezici služe prvenstveno za komunikaciju. To se radi s njima. Ja govorim, znači odgovaram na vaše pitanje i komuniciram. Jezici su mediji i sredstva. A Vedski se jezik nikad nije smatrao za sredstvo. Veda nije lingvistički izraz misli koji služi da bi te misli netko čuo. Taj je jezik strukturiran za sebe sama - zamišlja se da nema slušača. Postoji riječ koja nije upućena nikome. Taj je neupućeni govor vrlo znakovit. Vrlo je teško na francuskom, jeziku komunikacije, izraziti govor koji nije komunikacija. Ali budući da smo znanstvena generacija možemo to usporediti s jezikom matematike, koji ima svoju vijednost za sebe samog. Naravno kada komuniciramo između sebe, koristimo jezik s komunikacijskim značajkama. Možemo doista reći da je vedski jezik neka vrsta matematike na razini riječi. To je jezik koji u sebi ne sadrži komunikativni element. On je nabijen poetski. Slijedeće obilježje koje ga razlikuje od drugih jezika jest to da nije usmjeren na objektivni svijet. Jezici su prvenstveno usmjereni na tvar. Mi imamo bogati riječnik za imenovanje stvari, jer su naši jezici organizirani za svijet. Oni evoluiraju poput evolucije stvari. Svijet danas nije isti kao prije stotina godina i jezik slijedi taj razvoj. Jezik kojim danas pričamo je budući mrtvi jezik, jer svijet u kojem živimo jest materijalan i kao posljedica toga nema potrebe imenovati stvari koje više ne postoje. Sanskrit i Veda nisu usmjereni na svjetovni život. Oni su bez evolucije.

Vedski je jezik lišen tvarnosti. Ne čujemo o nekoj materijalnoj civilizaciji u Vedama. Možemo je doduše zamisliti, jer tekst nije potpuno univerzalan (jer ne može postojati neki potpuno univerzalni tekst), ali on je ipak vrlo univerzalan i nematerijalan. To mu daje značajku neaktualnosti, ali također i značajku aktualnosti. Jer u svijetu u kojem živimo postoji nešto što je aktualnost, ali ta će se aktualnost izlizati, a nešto što je unutar i što je uvijek tu ne može izaći iz mode. Dakle, vedski jezik izražava tu nematerijalnu kontinuiranost na kojoj se stvara vječno promjenjiva materijalna civilizacija. Mi govorimo na francuskom koji je evoluirao, a opet postoji nešto što ne evoluirao, što je prisutno kod svih ljudi, i mislim da to Veda vrlo dobro izražava. To su sve činjenice koje razlikuju vedski jezik od ostalih jezika.

Ali kako to može koristiti današnjem čovjeku? Vi podučavate mnogo, širom svijeta, i očito je da postoji veliki interes za to. Kako je to moguće i što to zanima ljude?

Postoji univezalna i partikularna dimenzija života. Partikularna je dimenzija vrlo razvijena u sadašnjosti. Stvari nam uveliko pomažu. Postoje na primjer kamere koje snimaju obrede. No sva materijalna tehnologija nije sama po sebi dovoljna. Postoji i viša razina kojom se bave religije. A postoji još univerzalnija, još uzvišenija razina koju ljudi dolaze pronaći u Vedi. I pronalaze je i zato podučavam te tekstove i recitaciju. Jer to dopušta ljudima ovdje, u Hrvatskoj, da uče recitirati Vede. A sutra ću možda na sasvim drugom kraju svijeta pronaći ljude koji su potpuno druge rase i kulture a koji također pronalaze u Vedi nešto što očigledno ne pronalaze niti u materijalnoj civilizaciji, koja je usput rečeno defektna, niti u religiji, koja ne uspijeva "spojiti" (re-ligio). I to što ni materijalna civilizacija niti religija ne uspijevaju zadovoljiti, Veda uspijeva i zato ljudi dolaze.

Može li se podučavati Veda na sveučilištu, u školi? Zašto su vaši tečajevi zanimljiviji od takvog načina podučavanja? U Zagrebu postoji Sveučilište i postoji netko tko podučava. Ali ovdje, na Vašem seminaru, nema studenata niti znanstvenika?

Ovdje se ne obraćamo razumu. Kada poučavam na sveučilištu, ne poučavam recitaciju. U načelu razgraničavam te tekstove koji se proučavaju. U sanskrtskim tekstovima postoje i vrijedni umni tekstovi. To je moguće prevesti, kao i Aristotela ili Platona. Postoji veliki posao lingvistički, filološki. Upoznao sam profesore sa Zagrebačkog sveučilišta i znam da svoj posao čine vrlo dobro. I ja činim isto to na sveučilištu. No ovdje imamo recitaciju tekstova. To nema veze s intelektualnim radom. Tu se ne zahtijeva razumijevanje onoga što tekst govori. Treba samo ponoviti slijed zvukova kojim su tekstovi izrečeni. I taj slijed zvukova ima učinak na fiziologiju. Očigledno je da mnogi ljudi osjećaju učinke. To pozitivno djeluje na fiziologiju, na svijest, na život u cjelini. Zbog toga su svi polaznici usredotočeni, sretni i ushićeni. Ako želite popiti čašu vode da biste se osvježili, ne treba poznavati sve veze između vodika, kisika itd., popije se voda i to je dovoljno. Veda se recitira i ona povoljno djeluje na tijelo i duh, u svakom slučaju. To se događa u svim dijelovima svijeta. Ljudi recitiraju i sami se uvjeravaju u to. Ja sam samo instrument koji ih podučava kako najpravičnije recitirati. Ne kažem ništa osim: "ovo činite ovako, ovo onako." I vidjet ćete što se događa. I ljudi osjećaju učinke svojih recitacija.

Recitiranje Vede bilo je tradicionalno rezervirano samo za brahmane.

To je istina. Ali, tekstovi nisu sveti u smislu svetosti koja je nepoznata. Veda je znanje. U isto vrijeme može se reći da je znanje i spoznavanje ono što ju čini svetom. Čak i u Indiji postoji tradicija brahmana koji trebaju recitirati. To nije toliko pitanje prava na to,

već pitanje obveze. Oni imaju pravo na recitiranje, a neki drugi možda nemaju, ali oni moraju recitirati, oni su, kako tekstovi govore, zaduženi Vedama. To je bilo tako u drevna vremena. U posljednjih nekoliko stoljeća bilo je oko 10 tisuća brahmana. Vrijeme je prošlo i danas ima sve manje i manje brahmana koji su sposobni recitirati savršeno. Ja sam radio i s takvima, ali mnogi od brahmana prestaju s time. Ja znam i brahmana koji je bio utjelovljenje znanja jedne grane veda - jer ne postoji jedna recitacija Veda. Tijekom stoljeća se to izgubilo. Brahmani su svjesni što se događa. Oni od prije 10-tak godina dopuštaju nebrahmanima recitiranje jer žele da se Veda održi, oni žele da Veda živi među ljudima. Oni su me poučavali i zamolili da poučavam. Oni su svjesni da danas nema dovoljno brahmana. Oni trebaju mene i ljude poput nas koji su sposobni održati to nasljeđe koje dolazi od davnina. Tekstovi su rezervirani i tradicionalno trebaju biti prenošeni, i mi ih prenosimo na što tradicionalniji način. U isto vrijeme, mi smo u Europi i ne priliči se prenositi indijsku kulturu u Europu i izigravati brahmane. Ja sam odjeven kao Europejac jer jesam Europejac. Ne treba Vedu ograničavati na brahmane kakvi su u Indiji. Oni su u Indiji i ja ih takve poštujem. Mi smo Europejci i to ćemo ostati. Moguće je uzeti ono univerzalno i prilagoditi to našim potrebama, i to je upravo ono što mi činimo.

Vi ste bili mnogo puta u Indiji i znate dobro učitelje koji dolaze iz Indije. Znamo da ste ovdje u organizaciji Saveza za transcendentalnu meditaciju koji je povezan s Maharishi Mahesh Yogijem. Što mislite o Maharishi Mahesh Yogiju i Pokretu za transcendentalnu meditaciju?

Jasno je da su svi tekstovi prenašani unutar neke tradicije. Postoji neka autorizacija i učitelj, koji je zadnji predstavnik tradicije i koji odabire nekoga koji će održati tu tradiciju. U Indiji se to čini tako. Ljudi s kojima sam učio dobili su od svojega učitelja obvezu recitiranja i prenošenja njihovog znanja. Ja nisam indiferentan, ja radim s brahmanima koji su me osposobili i radim u ime Maharishi Mahesh Yogija, učitelja na kojeg se treba referirati kada recitiramo Vedu. Za mene je on učitelj te tradicije jer je on prepoznao to nasljeđe Veda i napravio nešto što je raspoloživo svijetu. Zahvaljujući njemu ja poučavam to naslijeđe. Ponavljam da vrijednost tradicije nije u nama. Nismo mi ti koji se autoriziramo da poučavamo. To je uvijek netko odozgo. Taj lanac prelazi vrijeme. Maharishi Mahesh Yogi je zadnji predstavnik jednoga lanca znanja koji je Indija stvorila. Ja sam jednoga dana susreo Maharishi Mahesh Yogija i na moju radost on me odabrao da poučavam. I ja mu ovom prilikom za to zahvaljujem.

Ta transcendentalna meditacija je za modernog čovjeka kako bi se oslobodio stresa, a vi govorite kako je recitacija Veda također za fiziologiju. Možemo li činiti te obje stvari? Ili vi preferirate vašu tehniku?

Ne preferiram moju tehniku. Ja sam recitant i poučavam recitaciju, kao i svi brahmani. Transcendentalna meditacija omogućava transcendiranje. U sanskrtu u tome nema

suprotnosti. Kada sam radio s brahmanima, to je bila prva stvar koju su me pitali. Oči u oči: vi meditirate? To je bila više zapovijed, nego li pitanje. Dakle, ne možete učiti Vedu ispravno bez transcendiranja. To dvoje je povezano. Transcendentalna meditacija je tehnika za transcendiranje i kada se meditira i recitira ujedinjaju se te dvije stvari. Transcendentalno je preduvjet za drugo. Neću reći da neće biti učinka, ali sumnjam u potpunost te recitacije.

Možete li usporediti fiziološke učinke transcendentalne meditacije i recitacije?

Ne, nitko ne može reći koji će biti učinci. Fiziologije su različite, svačija je prošlost drugačija i ista stvar će imati različite učinke na različite ljude. Na seminaru uvijek molim ljude da NE GOVORE O UČINCIMA s drugim sudionicima seminara. Tekst će imati svoj učinak, a na druge će djelovati drugačije. To će ovisiti i o trenutku. Neki ljudi redovito recitiraju, i govore da su sretni. To se može reći. U fiziologiji postoje učinci koji su osobni, ne mogu se staviti na svoje određeno mjesto već ih teba ispitati.

Dakle vi ne podučavate samo zbog učinaka, već i zbog nastavljanja tradicije. Zašto mislite da je to važno nastaviti kada je sve zapisano i ne može se izgubiti?

To se ne registira, niti na video niti na audio traci. Univerzalno znanje Vede nije zamjenjivo nekom kazetom ili CD-om ili internetom, a ljudi to znaju. Nikakav CD ili bilo koji drugi medij neće proizvesti nikakav učinak. Ljudi žive svoj život, a kada recitiraju Vedu taj životni dio života dobiva univerzalnu vijednost. Veda je živa riječ, a ne kasete ili video. Ja poučavam riječi i kako izgovarati te riječi, a ne kako slušati ili čitati ili prevoditi! Samo kako izgovarati riječi života. To je sve.

Profesore Angot, hvala vam što ste bili s nama i održali seminar u Hrvatskoj.